

ĐẶC ĐIỂM NỔI BẬT NHẤT CỦA NHẬT BẢN KHI NGHIÊN CỨU TRUNG QUỐC LÀ “CHUYÊN, KÌ, SÂU”

LAM KIẾN TRUNG*

Nghiên cứu Trung Quốc chiếm vị trí cực kỳ quan trọng trong các lĩnh vực nghiên cứu tại Nhật Bản. Sự bao la rộng lớn trong lĩnh vực nghiên cứu về Trung Quốc của người Nhật, và phương pháp nghiên cứu rất chặt chẽ của họ cũng khiến người ta kinh sợ. Có thể nói, chúng ta cứ tưởng là mình biết được nơi nào người Nhật đang nghiên cứu, thế nhưng ở một số nơi chúng ta không nghĩ tới thì người Nhật đã nghiên cứu rồi, thậm chí còn tỉ mỉ hơn so với nghiên cứu của chúng ta.

Ngày nay khi nền kinh tế Trung Quốc đang phát triển với tốc độ nhanh, một số người Nhật bắt đầu lo lắng sẽ bị Trung Quốc vượt qua, nảy sinh cảm giác nguy cơ, vì thế càng quan tâm chú ý tới Trung Quốc. Có thể thấy điểm này khi giới truyền thông Nhật Bản đưa tin về Trung Quốc nhiều hơn đưa tin về Mỹ, bạn đồng minh lớn nhất của họ.

Mạng lưới tỉ mỉ nghiên cứu Trung Quốc:

Có thể nói là nghiên cứu Trung Quốc của Nhật Bản đã có từ lâu.

Một trong những nhân tố quan trọng nhất của sợi dây gắn bó văn hoá Trung - Nhật là ngôn ngữ văn tự Hán. Tập quán ngôn ngữ và mạch nguồn văn hoá truyền thống bẩm sinh của các học giả Nhật chính là cái mà các học giả Âu - Mỹ thiếu, vì thế nên mặc dù các “nhà Hán học” và chuyên gia nghiên cứu Trung Quốc của các nước phương Tây đang càng ngày càng nhiều lên, nhưng số lượng nhân sĩ “biết Trung Quốc” và độ hiểu biết

sâu đối với Trung Quốc so với Nhật Bản vẫn còn có chút thua kém.

Hội và đoàn thể nghiên cứu Trung Quốc của Nhật Bản có thể nói là không đếm xuể, có cái thuộc trường Đại học, có cái thuộc xí nghiệp, có cái thuộc cơ quan chính phủ và các cơ quan nghiên cứu đều có tờ báo riêng của mình. Trong đó các trường Đại học là căn cứ nghiên cứu Trung Quốc của Nhật Bản, từ Tiên Tần đến thành lập Đảng cộng sản Trung Quốc, từ chế độ triều đình đến ngôn ngữ của người Khách,⁽¹⁾ phạm vi cực kỳ rộng rãi.

Hiện nay, hội nghiên cứu văn hoá Trung Quốc lớn nhất của Nhật Bản là Học hội Nghiên cứu Trung Quốc của Nhật Bản, thứ đến là Hội Phương Đông, Hội Nghiên cứu sử Đông Dương, rồi đến các hội chuyên ngành của các trường đại học, học viện.

Trường Đại học Kyushu có Hội Lịch sử Triết học Trung Quốc, mỗi năm xuất bản “Tập luận bàn triết học Trung Quốc”, Khoa Văn trường đại học Nagoya lại xuất bản “Tập luận bàn về triết học Trung Quốc của trường đại học Nagoya”, Hội Trung Quốc của trường đại học thuộc thành phố Osaka xuất bản “Học chí Trung Quốc,” sắp xếp trật tự theo tên bát quái của “Chu Dịch”, Khoa Nghiên cứu Văn học của trường đại học này xuất bản “Nghiên cứu nhân văn”

Có thể nói Trung tâm Nghiên cứu Trung Quốc hiện đại, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á, trường Đại học Keio là cơ quan nghiên

* Nhà Nghiên cứu Trung Quốc

(1) Một dân tộc thiểu số ít người nhất tại Tỉnh Quảng Đông.

cứu Trung Quốc có tính đại biểu trong các trường đại học Nhật Bản. Tại đây có rất nhiều học giả nổi tiếng chuyên nghiên cứu vấn đề Trung Quốc.

Trong các cơ quan của Chính phủ Nhật Bản cũng có hàng loạt quan chức đang nghiên cứu Trung Quốc. “Học phái Trung Quốc” trong Bộ Ngoại giao Nhật là một loạt quan chức ngoại giao chuyên nghiệp đảm nhiệm công việc Trung Quốc, trong đó không ít người đã từng học tập tại Trung Quốc, giữ các chức vụ trong đại sứ quán, tổng lãnh sự quán của Nhật Bản tại Trung Quốc hoặc trong Bộ Ngoại giao, làm công tác đối ngoại với Trung Quốc lâu dài, biết rõ công việc Trung Quốc, được gọi là “Phái hiểu biết Trung Quốc”. Điều cần chỉ ra ở đây là, “phái hiểu biết Trung Quốc” không có nghĩa là “thân Trung Quốc”, “phái hiểu biết Trung Quốc” có nghĩa là nên làm ăn với Trung Quốc như thế nào nhằm bảo vệ lợi ích của Nhật Bản.

Ngoài chuyên gia, học giả và quan chức ra, sự quan tâm chú ý của các nhân sĩ dân gian các giới Nhật Bản đối với Trung Quốc cũng khiến người ta không thể xem thường. Mặc dù giới truyền thông Nhật Bản có khuynh hướng đưa một số thông tin mặt trái, nhưng những cái đó không ảnh hưởng tới việc người Nhật Bản quan tâm chú ý Trung Quốc. Người viết bài này trong thời gian làm việc tại Nhật đã mấy lần vì mình không trả lời được những vấn đề khó liên quan tới Trung Quốc do người Nhật hỏi mà xấu hổ toát cả mồ hôi.

Điều khiến người ta càng quan tâm chú ý là, tại Nhật Bản cho dù có một số người cố tình gieo rắc “luận điểm mồi đe dọa từ Trung Quốc” nhưng những người này vẫn có ý đồ đi sâu tìm hiểu Trung Quốc, có giao lưu với học giả Trung Quốc và có bạn bè Trung Quốc.

Đồng thời ở trong nước Nhật, cũng có một số nhà văn ác ý nói xấu Trung Quốc hoặc chuyên sưu tập những mặt đen tối của Trung Quốc hòng kiếm được sự chú ý của ai đó. Những người này thực ra chỉ là đón ý làm vừa lòng tâm tình của một số ít người Nhật, và những “thành quả” của họ khó có thể nói là công trình nghiên cứu, những học giả chân chính không ai đọc những thứ đó.

“Tam tự kinh” nghiên cứu Trung Quốc: “chuyên, kĩ, sâu”:

Có thể khái quát việc nghiên cứu Trung Quốc của các học giả Nhật Bản là “chuyên, kĩ, sâu”

Trong đó đặc điểm nổi bật nhất là “chuyên”. Hiện nay, rất nhiều chuyên gia Nhật thường tập trung vào một điểm tiến hành nghiên cứu, có người chỉ chuyên nghiên cứu vấn đề nông thôn Trung Quốc, có người nghiên cứu vấn đề nữ giới Trung Quốc, có người nghiên cứu sân khấu; mặc dù Nhật Bản không có tín đồ đạo Islam, và tỷ lệ tín đồ đạo Islam tại Trung Quốc không nhiều nhưng Nhật Bản vẫn tiến hành nghiên cứu tường tận đạo Islam tại Trung Quốc.

Học giả Nhật Bản coi trọng giao lưu theo hướng ngang, rất ít có hiện tượng vì là “văn nhân” mà coi thường nhau, chủ quan không hợp tác. “Tổng quan nghiên cứu Trung Quốc thế kỷ 21” là một cơ cấu nghiên cứu của các chuyên gia nghiên cứu vấn đề Trung Quốc theo mối liên hệ ngang. Trong tuyên bố thành lập đã chỉ ra, cơ cấu này thiết lập “là để thu thập những thành quả của các học giả chủ yếu, kết giao rộng rãi những người cùng chí hướng, quan sát nước láng giềng Trung Quốc trong thế kỷ mới, đồng thời ra sức thu thập, phân tích..., phát hiện con đường có thể thiết lập quan hệ mới Nhật-Trung, truyền bá rộng rãi và tiến hành ứng dụng.”

Phạm vi vấn đề đề cập tới của “Tổng quan nghiên cứu Trung Quốc thế kỷ 21” rất rộng,

bao gồm các lĩnh vực nghiên cứu như: kinh tế, môi trường và chủ nghĩa dân tộc v.v.. của Đông Á có thể phát triển bền vững làm mục tiêu, cũng như ý tưởng quan hệ láng giềng thân thiện Đông Á, vòng kinh tế Đông Á v.v..

Mặc dù đầu đề nghiên cứu đều ở tầm vĩ mô, nhưng trình độ “kĩ” của người Nhật Bản khi quan tâm chú ý Trung Quốc cũng khiến người ta bất ngờ, một thông tin dường như không có giá trị học thuật lớn như “100 họ lớn chiếm 84,77% toàn bộ dân số Trung Quốc” cũng được đưa tin, giới thiệu tỉ mỉ trên mạng của cơ cấu này.

Lợi dụng tài nguyên lưu học sinh Trung Quốc lưu học tại Nhật cũng là một nhân tố quan trọng khiến nghiên cứu Trung Quốc của Nhật Bản có thể đi “sâu” Hiện nay khi học sinh Trung Quốc tới học tập ở Nhật Bản, sau khi lựa chọn phương hướng nghiên cứu, không ít người đã lựa chọn các vấn đề có liên quan tới Trung Quốc và một số giáo sư Nhật cũng vui lòng để cho các học sinh Trung Quốc của mình nghiên cứu vấn đề Trung Quốc, vì rốt cuộc họ thông hiểu tình hình hơn so với nghiên cứu của học sinh Nhật, sẽ thuận tiện, hiệu quả hơn.

Đã có một thông tin như thế này, một công trình nghiên cứu khoa học kỹ thuật mũi nhọn của trường đại học X, Trung Quốc, cùng trao đổi học sinh với Nhật Bản, một học sinh Trung Quốc sau khi đến Nhật Bản phát hiện vấn đề mà anh nghiên cứu lại là hướng gió thay đổi và tình hình hoàn lưu không khí trong các mùa tại Bắc Kinh.

Thông qua các lưu học sinh Trung Quốc, Nhật Bản đang xây dựng một kho số liệu khổng lồ. Kho số liệu này bao gồm hết các mặt của xã hội Trung Quốc, bất kể là trong công việc hàng ngày, trong đời sống hay là vào lúc đặc biệt đều sẽ phát huy tác dụng nhất định.

Hãy tìm khoảng cách trong nghiên cứu Nhật Bản của Trung Quốc:

Cho đến hôm nay trong nghiên cứu lẫn nhau, Trung Quốc còn lạc hậu hơn Nhật Bản. Điều này cố nhiên có liên quan tới phương pháp nghiên cứu và nguyên tắc về mặt học thuật, đồng thời cũng liên quan với nhân tố tâm lý, tức là tác dụng chung của “khuyh hướng tâm tình hoá” và “cảm giác ưu việt văn hoá” trong khi nhìn nhận đối xử với Nhật Bản.

Dưới ảnh hưởng của “tâm tình hoá” và “cảm giác ưu việt”, hiện nay một bộ phận cơ cấu Trung Quốc bao gồm một số cơ quan truyền thông đang tồn tại khuyh hướng thực dụng chủ nghĩa nhất định khi nghiên cứu Nhật Bản, có một số người chỉ khi “có chuyện” mới quan tâm chú ý một chút tới chính trị và kinh tế Nhật Bản, rất ít kiên trì nghiên cứu những tình hình đất nước tỉ mỉ như hoàn cảnh tự nhiên, nhân văn... tại thời không có liên quan đến quyết sách.

Lấy việc nghiên cứu tính cách quốc dân làm ví dụ. Nói chung cách nhìn của người Nhật về tính cách quốc dân Trung Quốc bao gồm người Trung Quốc “thích sĩ diện”, có một số người thích “đấu đá trong chốn”, người Trung Quốc “thích thi hành nhân nghĩa” trong đối ngoại v.v..., ngược lại người Trung Quốc nghiên cứu tính cách dân tộc của người Nhật Bản lại tồn tại nhất định khuyh hướng “bộ mặt hoá”. Sự so sánh này đủ để người Trung Quốc cảnh tỉnh, bởi vì thông qua việc nắm vững tính cách dân tộc của một quốc gia, cũng là một trong những cách để thu được lợi ích lớn nhất trong giao lưu, “nông cạn hoá” nghiên cứu sẽ dễ bị hớ,

Dương Quốc Anh (dịch)

- Nguồn “Hoàn cầu”

- <http://www.Chinaaffairs.org>